

לוח 1 – שער העבודה

נושא העבודה

חובת הגיוס לצה"ל

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית

היי , שמי שנהב לוי הלומדת בכיתה י'ב , בעבודתי בחרתי לעסוק בנושא "חובת הגיוס לצה"ל" מפני שנושא זה עניין אותי , נורא חשוב להתגייס

כיום לצה"ל . אנחנו חיים במדינה יהודית שכל אחד צריך לתת מעצמו לפחות קצת ,

וצה"ל זה המקום שאפשר לתת מעצמנו למדינה שלנו .

השירות במדים צבאיים נותן תחושה של שמחה ושייכות לדבר גדול מאד בתהליך

גאולת ישראל. כך לדוגמה, כל מי שעמד במדים בצפירה ביום הזיכרון לחללי צה"ל

בבית קברות צבאי חש בעוצמה הרוחנית של שייכות זאת.

המפגש עם האחר והשונה ותחומי עניין חדשים אליהם תחשפי יפתח בפניך עולמות

וירחיבו את דעתך.

תפקידים משמעותיים - כיום ישנם הרבה תפקידים משמעותיים מאד לבנות בצבא .

תפקידים בהם תקבלי אחריות רבה, שמגדלת ומצמיחה ברוח, במידות ובעבודת ה' .

צמיחה מתוך האתגרים והקשיים שהצבא מזמן - כשאדם מתמודד עם אתגרים הוא

צומח ומתפתח בעולמו הרוחני. עם הכנה תורנית טובה ומילוי מצברים, תוכלי

להתמודד עם אתגרים אלו ולהתכונן אף בעתיד לחיים מלאי אתגרים רוחניים –

באוניברסיטה, במקום העבודה ובחיי יומיום בחברה הישראלית .

לוח 2 – תוכן

תוכן העניינים

3.....	הקדמה אישית	-	פרק ראשון
5	מבוא	-	פרק שני
6	משפט עברי	-	פרק שלישי
14	משפט ישראלי	-	פרק רביעי
22	משפט משווה	-	פרק חמישי
23.....	סיכום	-	פרק שישי
24.....		-	ביבליוגרפיה
25.....		-	מובאות

מבוא

להלן ,

אני הולכת לעסוק בעבודה זו בסקירה משפטית מקיפה בנושא חובת הגיוס לצה"ל ,
תוך בדיקת גישות המפשט השונות : המשפט העברי והמשפט הישראלי .

אני הולכת לדון בעבודה בגיוס והפליות בצבא , הלכות וחוקים .

נתתי דוגמאות של העותרת יערה שטולברג ואת פסק הדין של אליס מילר נ' שר
הביטחון , תלמוד תורה כעילת פטור , מה הרמב"ם אומר ועוד ..

מטרת העבודה שלי , הינה למצות את כל החומר והידע שרכשתי במהלכה , להציג
את הגישות בין אם זה משפט העברי והמשפט הישראלי ולערוך השוואה בין השתיים.

דרך החקירה מתבצעת ע"י ביקור בפקולטה למשפטים ובספרייה למשפטים על מנת
למצוא מאמרים וכתבות הקשורים לנושא , ע"י חיפוש מקיף באינטרנט והגדרות שונות
ממקורות שונים למושגים ששימשו אותי במהלך העבודה.

חובת הגיוס לצה"ל – ע"פ המשפט העברי

הלכה-

בהתייחסות הלכתית מוכיח הדיין הרב יעזר אריאל כי לפי הפוסקים אין היתר לבנות להתגייס לצה"ל, גם אם יתקיימו התנאים המאפשרים לבנות לשמור על הצניעות ועל קיום המצוות במלואם. במשנה (סוטה מד, ב) נאמר: "במלחמת חובה הכל יוצאים, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה". הרש"ש (שם) ו"תפארת ישראל" (שם במשנה) והרדב"ז (הלכות מלכים ז, ד) מבארים שגם בזמן המלחמה הנשים אינם יוצאות לקרב להלחם באויב, אלא סיפקו מים ומזון בתפקיד עורפי. הרב שלמה מן ה"הרר זצ"ל (תחומין ד, עמ' 69) הוכיח מדברי ספר ספר החינוך (פרשת שופטים – מצוה תקכה) שהנשים אינם יוצאות גם לא למלחמת מצוה וחובה: "שנמנענו שלא לערוץ ולא לפחוד מן האויבים ולא נברח מפניהם, אבל החובה עלינו להתגבר כנגדם ולהתחזק ולעמוד בפניהם... ונוהגת מצוה זו בזכרים, כי להם להלחם בזמן שישראל על אדמתם". לאור האמור אין לגייס נשים לצבא, כי אסור להם להשתתף בקרבות נגד האויב. אכן, יעל הרגה את סיסרא, וזכתה לדברי שבח מדבורה הנביאה: "תבורך מנשים יעל!" אולם יעל לא השתתפה בקרבות ולא היתה חיילת המגויסת עם החיילים לצבא ברק, אלא הקב"ה זימן ליד אוהלה את סיסרא, ויעל ידעה לנצל את ההזדמנות שנפלה לידה והרגה את סיסרא. יש לציין שהרבנים הראשיים הרב הרצוג זצ"ל והרב עוזיאל זצ"ל, התנגדו לגיוס בנות לצבא גם במלחמת העצמאות בשעת הקמת המדינה, על אף שהיה מחסור בכוחות לוחמים! קל וחומר במצבו של צה"ל החזק היום בעשרות מונים, שאין לגייס נשים למלחמה. בדרך זו הלכו שאר גם הרבנים הראשיים שפסקו לאסור גיוס בנות.

גם אם הנשים אינם יוצאות לקרב, אלא מתאמנות בנשק, ומקבלות תפקידים עורפיים, חל על האשה איסור לשאת כלי נשק: במסכת נזיר (נט, א) נאמר: "רבי אליעזר בן יעקב אומר: מניין שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה? תלמוד לומר 'לא יהיה כלי גבר על אשה', ו'לא ילבש גבר שמלת אשה' – שלא יתקן איש בתיקוני אשה". כך גם מפרש רש"י על התורה (דברים כב,ה) על פי אונקלוס: "לא יהיה כלי גבר – בכלי זין למלחמה – כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר". גם הרמב"ם (עבודה זרה פי"ב,י, וראה שולחן ערוך יורה דעה קפב,ה) פסק: "לא תעדה אשה עדי האיש. כגון: שתשים בראשה מצנפת או כובע או שתלבש שריון וכיוצא בו". הרמב"ם אוסר לא רק את כלי הנשק, אלא גם כל סממן צבאי אחר בלבוש, כגון כובע פלדה, או דרגות וכדומה – "שתלבש שריון וכיוצא בו". משום כך אין מקום לגיוס בנות לצבא, כי אסור להם לשאת נשק ולחבוש כובע פלדה ודרגות. לכן גם אם הצבא מאפשר להם להקפיד על הצניעות, ולשמור על קלה כבחמורה, אינם יכולות לפטור את עצמם מאיסור – "לא יהיה כלי גבר על אשה"!

בנוסף לנימוקים ההלכתיים, קיים גם היבט מציאותי: המציאות מלמדת שעד עתה צה"ל כמדיניות לא נזקק לחיילות לשירות מעבר לקווי האויב, בין השיקולים שהנחו את צה"ל, היה החשש שמא הבנות יפלו בשבי האויב ובכללם גם אספסוף פרוע העלול להתעלל בבנות .

הרב יועזר אריאל, חדשות סרוגים 20:22 22.02.14 כ"ב באדר א' תשעד

עריכה לשונית: יחיאל קארה

"והלויים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם"

על חובת השוויון בשירות הצבאי

*אביעד הכהן

אקדמות מילין

אחת מן הסוגיות המעוררות מחלוקת גדולה בחברה הישראלית נוגעת לאי השוויון בחלוקת הנטל הביטחוני. על פי הסדר שנקבע עוד בראשית ימיה של המדינה, נדחה גיוסם לצבא של תלמידי ישיבה "שתורתם אומנותם", אלא שבסופו של דבר, רבים מהם נפטרים מן השירות הצבאי כליל. לאלה מצטרפים אזרחים אחרים במדינה שאינם משרתים בצבא מסיבות שונות: אי-כשירות רפואית, איכותית או תפקודית; תושבות בחו"ל; טעמי דת ומצפון, נשים נשואות; בני מיעוטים; ועוד.

לנוכח המספר ההולך וגדל של "יוצאי צבא" שאינם משרתים בצה"ל, ועליית המתח הביטחוני שמדינת ישראל נתונה בו, עולה מאליה הקריאה התלמודית הנוקבת: "מאי חזית דדמא דידך סומק טפי? דילמא דמא דהווא גברא סומק טפי?" (פסחים כח ע"ב) – מה ראית, וכי דמך אדום (=חשוב) יותר? שמא דמו של הזולת אדום יותר.

שיעורם היחסי של בני הישיבות בקרב הנפטרים מן השירות בצה"ל הולך וגדל. לאחרונה נדרשו להסדר דחיית שירותם של אלה כל רשויות השלטון - הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת. אכן, לצד הדיון המעמיק בשאלה זו מנקודת מבט ציבורית, חברתית ודמוקרטית, נעדר כמעט כליל - במיוחד בפסיקת בית

המשפט העליון - העיון בה מנקודת המבט של המשפט העברי, המשקף את "ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית".

התומכים בהסדר זה טוענים שמדובר בהפליה ל"תכלית ראויה". לטענתם, התורה מגינה על עם ישראל לא פחות מן הצבא. זאת ועוד, בני הישיבות, ש"תורתם אומנותם", "ממיתים את עצמם באוהלה של תורה", ויש לנהוג בהם כבשבת לוי, שנאמר בפרשתנו שבניו היו פטורים מן השירות בצבא בגלל עבודת הקודש שהוטלה עליהם.

להלן נבחן טענה זו, ונראה שה"פטור" בימינו נשען על יסודות רעועים לא רק מבחינת "עקרון היסוד הדמוקרטי של השוויון, אלא גם מצד "ערכיה של מדינה יהודית

כל יוצא צבא בישראל

בראשית הפרשה, ה' מצווה את משה "שאו את ראש כל עדת בני ישראל", תוך הדגשה שמדובר בראויים לשרת בצבא: "מבן עשרים שנה ומעלה, כל יוצא צבא בישראל" (במדבר א, ג). בהמשך נאמר כמה פעמים שבני לוי לא נמנו עמהם (א, מז, מט; ב, לג), בלא שנתפרש טעם הדבר^[8], אך ממקומות אחרים במקרא עולה שיסוד שחרור הלויים מן הצבא היה נטל אחר שעמסו על שכמם, "עבודת הקודש". מסיבה זו, בני לוי אינם נוטלים חלק ונחלה בירושת הארץ, פרט לערים שהוקצו להם למגורים: "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה', לעמד לפני ה' לשרתו, ולברך בשמו עד היום הזה. על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו, ה' הוא נחלתו" (דברים י, ח-ט). אף לא היה לבני לוי חלק בשלל שנלקח במלחמה (דברים יח, א).

מלחמת מצווה ומלחמת רשות

המשפט העברי מבחין בין שני סוגי שירות צבאי: פעילות המכונה "מלחמת מצווה", ופעילות המכונה "מלחמת רשות". הרמב"ם מגדיר "מלחמת מצווה" גם פעילות מלחמתית של "אין ברירה" דוגמת "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (הלכות מלכים ה, א), היינו: פעולת מגן שנכפתה על ישראל. לעומת זאת, מלחמת רשות היא מלחמה התקפית שהמלך (ובימינו, בהתאמה, הממשלה) יוזם "כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו".

חכמי המשפט העברי התלבטו בשאלת ה"מצווה" שבמונח "מלחמת מצווה"? יש שראו בה מצווה משנית למצווה הראשית של חובת הצלת נפשות: "מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר, או חיה גוררתו [=גוררת אותו], או ליסטין [=שודדים] באין עליו, שהוא חייב להצילו? תלמוד לומר: 'לא תעמד על דם רעך' (ויקרא יט, יז)" (סנהדרין עג ע"א). אחרים רואים בה אמצעי לקיום מצוות ישיבת ארץ ישראל, בהנחה שמצווה זו אכן כלולה במניין המצוות.

היקף החובה

לפי הדין, "במלחמת מצווה הכל יוצאין [למלחמה], אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה" (משנה, סוטה ז, ח), ונראה מכאן שאיש אינו פטור ממלחמת מצווה. לעומת זאת, במלחמת רשות, יש כמה מיני פטור. והנה, גם בפרשה שעיקר עניינה רשימת הפטורים מן השירות במלחמת הרשות, נפקד מקומם של בני לוי, ולפי פשוטו של מקרא אינם פטורים ממנה. ר' אברהם ישעיה קרליץ, בעל "חזון איש", מנהיגה של היהדות החרדית בארץ-ישראל במחצית הראשונה של המאה הכ', מדגיש בעקבות דברי חז"ל שהפטורים השונים אינם חלים במלחמת מצווה, אף כשיש לצבא די כוח אדם:

נראה זה ששנינו דבמלחמת מצוה אפילו חתן מחדרו, אינו אמור בזמן שצריכין לעזרתם לנצחון במלחמה, פשוט בשביל פיקוח נפש והצלת העם כולם חייבין, אלא אפילו בזמן שאין צורך אלא למספר מסוים [=מכסה מסוימת של חיילים], היה רשות ליקח חתן מחדרו, שאין להחוזרים [=מן המלחמה, בעלי הפטור] שום זכות במלחמת מצוה.

וכן במלחמת רשות, אינן פטורין אלא בזמן שאין נצחון ישראל תלוי בהם, שמספר הצבא שצורך בהן יש בלעדן. אבל אם יש צורך בהן, חייבין לבוא לעזרת אחיהם. הפטור היחיד במלחמת מצוה הוא מטעמים רפואיים.

תלמוד תורה כעילת פטור

נוסף על הנימוקים שהבאנו לעיל, יש בעיה נוספת בהיתלות בלימוד התורה כנימוק לפטור משרות צבאי, וכבר גינו חכמים הראשונים את מי שעושה את לימוד התורה "קרדום לחפור בו", ואסרו על אדם ליהנות - כל הנאה במשמע - מן העובדה שהוא לומד תורה:

אל תעשם [=את דברי התורה] עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם...
ודאשתמש בתגא - חלף [=המשתמש בכתרה של תורה, חולף ונפטר מן העולם]... כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חייו מן העולם (משנה אבות ד, ה).

יתר על כן, האיסור להשתמש בתורה קיים מכוח קל וחומר כשהתחמקות ממילוי חובות ציבוריות גורמת "חילול השם", כשהציבור "מרנן" אחר המשתמטים מלמלא את חובתם, וכדברי ה"נשר הגדול", רבנו משה בן מימון:

ויש דברים אחרים שהם בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם החסידות; דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם, ואף על פי שאינן עברות - הרי זה חילול את השם... הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו.

יישום מעשי של שיקול זה בא לביטוי בתשובתו של ר' דוד צבי הופמן, מרבני גרמניה במאה הכ', שנשאל אם מותר ליהודי להיפטר מחובת הגיוס לצבא כדי שלא יבוא לידי חשש חילול שבת. הרד"צ הופמן משיב בשלילה נחרצת, ואומר שהמשתמט מחובת השירות בצבא "גורם חס ושלום חילול השם", והעצה היעוצה היא: "פי מלך שמור". היינו: על כל אדם לקיים את הוראות החוק ולהתגייס לצבא.

גישת הרמב"ם

אחד המקורות המצוטטים תדיר על ידי התומכים במתן פטור לבני ישיבה "שתורתם אומנותם" הוא דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל, שממנו עולה לכאורה, שהרמב"ם מרחיב את יריעת הפטור, ומחיל אותה גם על אנשים שאינם משבט לוי: ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו? מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו, ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל".

לפיכך הובדלו מדרכי העולם: לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכוח גופן. אלא הם חיל השם, שנאמר: "ברך ה' חילו", והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר: "אני חלקך ונחלתך".

והרמב"ם ממשיך:

ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו, להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשה האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם - הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים.

כאמור, דברים אלו הם כחומר ביד יוצרי הפטור ותומכיו, והם מהפכים בו שוב ושוב כצידוק לטיעונם לפטור את בני הישיבות ש"תורתם אומנותם" מן השירות הצבאי. ואולם עיון מדוקדק בדברי הרמב"ם, בסגנונם ובהקשרם, מלמד שאין ללמוד מהם דבר לעניין סוגיית השירות הצבאי.

האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה?

לצד היבטיו הפורמליים של הפטור, יש לתת את הדעת לעניין הפרישה מן הציבור. הסלידה ממי שפוטר את עצמו מחובות הכלל באה לידי ביטוי במקורות המשפט העברי בהקשרים אחדים. כבר דבורה הנביאה מגנה את יושבי העיר מרוז, שלא השתתפו במאמץ המלחמתי, במילים חריפות: "אורו[=קללו] מרוז... אורו ארור יושביה, כי לא באו לעזרת ה', לעזרת ה' בגבורים" (שופטים ה, כג).

נימוקים אחרים סומכים רגליהם על אדני המוסר, היושר, הצדק וה"שכל הישר". הד לדבר נמצא כבר בתורה: בשעה שביקשו בני גד ובני ראובן ממשה לתת להם את נחלתם בעבר הירדן המזרחי, תמה עליהם משה: "האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה?" (במדבר לב, ו).

פרשני המקרא התמודדו עם דבריו החריפים של משה. כך, למשל, הנצי"ב, ר' נפתלי צבי יהודה ברליון, ראש ישיבת וולוז'ין (רוסיה, ראשית המאה הכ'), מפרש ב"העמק דבר": "האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה" - שיהיה לכם ארץ שכבר נכבשת על ידי כולם, והמה יסכנו עצמם למלחמה.

חובת הגיוס לצה"ל – ע"פ המשפט הישראלי

חוק גיוס חרדים - פסק דין מתבקש :

יוחנן פלסנר: "במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהפוליטיקאים יפשילו שרוולים, ויחוקקו חוק ראוי ואפקטיבי שיגביר את השוויון ויענה על צרכי הצבא. חוק שיתבסס על תמריצים כלכליים ויכלול רפורמה עמוקה במסגרות השירות האזרחי, אשר בניגוד לצה"ל, אינן קרובות לעמוד ביעדי האיוש שלהן".

על רקע החלטת בג"ץ לפסול את חוק השוויון בנטל, אומרים במכון כי היה מדובר בפסק דין מתבקש. אף בית משפט לא יכול היה לקבל אפליה כה בוטה בין אזרחים, ובין יהודי ליהודי. החוק שחוקק על ידי הממשלה הנוכחית ב-2015, לא כולל מערכת תמריצים וסנקציות לגיוס חרדים. זאת בניגוד אפילו לחוק טל שבו היתה לפחות מראית עין של כוונה להגביר את השוויון. מהנתונים שנחשפו לאחרונה עולה, כי צה"ל אינו עומד ביעדי הגיוס: כ-2,800 גברים חרדים בלבד גויסו במחזור האחרון לעומת יעד של 3,200 ורק כ-660 חרדים גויסו לשירות הלאומי, לעומת יעד של 1,500. יוחנן פלסנר, נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה ומי שעמד בראש הוועדה לקידום השוויון בנטל בכנסת ה-18, אמר, כי: "לבג"ץ, כמו לכל בית משפט במדינה דמוקרטית לא היה מנוס מאשר להחזיר את החוק המפלה לכנסת, על מנת שתכונן הסדר צודק יותר. החוק הנוכחי ריק מתוכן וממהות. לא רק שהמדינה לא עומדת ביעד המינימלי של גיוס חרדים שהיא קבעה בעצמה, אלא שגם אין מראית עין של ניסיון להביא להגברה משמעותית בגיוס החרדים".

פלסנר הוסיף, כי "במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהפוליטיקאים יפשילו שרוולים, ויחוקקו חוק ראוי ואפקטיבי שיגביר את השוויון ויענה על צרכי הצבא.

חוק שיתבסס על תמריצים כלכליים ויכלול רפורמה עמוקה במסגרות השירות האזרחי, אשר בניגוד לצה"ל, אינן קרובות לעמוד ביעדי האיוש שלהן".

ד"ר גלעד מלאך, ראש התכנית לחרדים בישראל במכון, מסביר, כי הסנקציות הפליליות הביאו להאטה בגיוס החרדים בשנת 2014, ובשנים 2015 ו-2016 ראינו עליה מתונה בלבד. מלאך מוסיף, כי הקיצוץ בתקציבי האברכים ותלמידי הישיבות משפיע על מספר הלומדים והוכח כי יש לו משמעות. כך, בעוד שבין השנים 2012-2014, חלה ירידה של 8% במספרם, בין השאר בשל הירידה בקצבאות, בשנת 2015, עם שובן של המפלגות החרדיות לקואליציה והעלאת הקצבאות, חלה עליה של כ-10% במספר תלמידי הישיבות והאברכים שנמשכה גם בשנת 2016.

בג"ץ אליס מילר

בג"ץ 4541/94 אליס מילר נגד שר הביטחון ואחרים, הוא החלטה שניתנה ב-1995 בעתירה שהוגשה לבג"ץ על ידי אליס מילר בסיוע האגודה לזכויות האזרח ושוותנות הנשים. בית המשפט העליון קבע שאין הצדקה להבחנה בין גברים לנשים המצדיקה למנוע מנשים להגיש מועמדות לקורס טיס בצה"ל. בג"ץ זה הוא אחד מפסקי הדין החשובים והתקדימיים באמירתו החוקית והערכית לגבי הזכות לשוויון מגדרי והגנתו בזכויות החוקתיות לכבוד ולשוויון. לפני קום המדינה, בתקופת מלחמת העולם השנייה, התנדבו כ-4000 מבנות היישוב לחילות העזר הבריטיים לנשים. צנחני היישוב, שהצניחה בריטניה באירופה הכבושה, כללו גם שתי נשים, חנה סנש וחביבה רייק. הן נשבו והוצאו להורג.

בראשית מלחמת העצמאות, שירתו נשים בהגנה ובפלמ"ח, לעיתים אף בתפקידי לוחמה בחזית, וכן כטייסות. בצה"ל שירתו נשים מיום הקמתו, בעיקר במסגרת חיל הנשים (ח"ן). בפקודת הקמתו של הח"ן, נקבע כי נשים ישרתו בתפקידי הגנת יישובים, בתפקידים מקצועיים, בתפקידים מנהלתיים ובתפקידי עזר; אך לא בתפקידי לחימה. הגדרה זו נותרה על כנה במשך שנים. בשנות ה-80 וה-90 החלו להיפתח בפני נשים תפקידי הדרכה חדשים במקצועות הלוחמה, כמו מדריכות חי"ר, שריון וקליעה. כמו כן נפתחו לפניהן תפקידי פיקוד כמו מפקדות כיתה בטירונות לחיילים המיועדים לתפקידים בעורף ומדריכות כלואים, ותפקידים טכניים שונים. אך בכל הנוגע לתפקידים הכרוכים בלוחמה בחזית, ובנוגע לקורסים היוקרתיים כדוגמת קורס טיס או קורס חובלים, המשיכו תקנות צה"ל להגביל את השירות בהם לגברים בלבד. אליס מילר גויסה לצה"ל במסגרת העתודה האקדמית. היא הייתה בעלת רישיון טיסה אזרחי, סיימה לימודי הנדסת אווירונאוטיקה בטכניון והתייצבה לשירות פעיל. יותר משנה לפני תחילת השירות הפעיל פנתה בבקשה לעבור את המיון הראשוני לקורס

טיס. בקשתה נדחתה על ידי קצינת העתודה בטענה שעל פי הוראות הפיקוד העליון אין לשלב נשים במקצועות לחימה. מילר ערערה על ההחלטה וזומנה לפגישה עם מפקד חיל האוויר. גם לאחר פגישה זו לא שינה הצבא את עמדתו. סירובו של צה"ל לאפשר את קבלתה לשלב המיונים המוקדמים לקורס טיס עקב היותה אישה, וסירוב הערכאות הצבאיות, סלל את הדרך לפנייה לבג"ץ, בסיוע האגודה לזכויות האזרח ושדולת הנשים. אף שבג"ץ קיבל את עתירתה של מילר, היא עצמה לא עברה את שלב המיונים ולכן לא התקבלה לקורס הטיס. מילר שירתה כקצינה בחיל האוויר.

אליס מילר נגד שר הביטחון (בית המשפט העליון) – ההחלטה

ניתנה ב-8 בנובמבר 1995

שם מלא של המקרה: בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון ואח', פ"ד

מט(4) 94 (1995)

קבלת העתירה - פתיחת קורס הטיס בפני נשים בהתבסס על עיקרון השוויון.

דעות בפסק הדין -

השופטים מצא, שטרסברג-כהן ודורנר הסכימו כי אי-קבלת נשים לקורס טיס מהווה אפליה על בסיס שיקולים לא רלוונטיים, אשר מנוגדת לעיקרון השוויון ואף מהווה פגיעה בכבוד האדם של אותן נשים.

השופטים קדמי וטל סברו שיש לקבל את טיעוני המשיבים ולדחות את העתירה עקב השיקולים התקציביים והתכנוניים הכרוכים בקבלת נשים לקורס הטיס.

תקדימים עליהם הסתמכה ההחלטה -

בג"ץ דנילוביץ', בג"ץ שדולת הנשים ו-בג"ץ נבו נגד בית הדין הארצי לעבודה .

בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון ואח', פ"ד מט(4) 94 (1995)

יערה שטולברג נ' שר הביטחון

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 6757/03

בפני: כבוד המישנה לנשיא מ' חשין

כבוד השופט א' א' לוי

כבוד השופטת א' חיות

העותרת: 1. יערה שטולברג

2. שדולת הנשים בישראל

נגד

המשיבים: 1. שר הביטחון

2. ראש המטה הכללי, צה"ל

3. ראש אגף כח אדם, צה"ל

4. מפקדת חיל האוויר, צה"ל

5. מפקד כוחות הנ"מ, צה"ל

עתירה למתן צו על-תנאי

(28/2/05)

י"ט באדר א'

תאריך הישיבה:

תשס"ה

בשם העותר : עו"ד יצחק גולדברג

בשם המשיבים : עו"ד אורית קורן

פסק-דין

העותרת נעתרה לעצתנו והודיעתנו על מחיקת העתירה.

העתירה נמחקה.

היום, י"ט באדר א' תשס"ה (28.2.05).

מישאל חשין 54678313-6757/03

המישנה לנשיא ש ו פ ט ש ו פ ט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 03067570_G11.doc של

מרכז מידע, טל' 02-6750444 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951 מעמד אישי ומשפחה –

שיווי זכויות האישה

דיני חוקה – שוויון – שיווי זכויות האישה

סעיף 1א שוויון לפני החוק

(א) דין אחד יהיה לאשה ולאיש לכל פעולה משפטית; וכל הוראת חוק המפלה לרעה את האשה, באשר היא אשה, לכל פעולה משפטית – אין נוהגים לפיה.

סעיף 1ג שמירת זכויות

1ג. הוראות חוק זה באות להוסיף על זכויות האישה לפי כל דין, הסכם קיבוצי, חוזה עבודה או חוזה אחר, ולא לגרוע מהן.

סעיף 6 שוויון בזכויות חברתיות

6. לכל אישה ואיש זכות שווה לקיום בכבוד אנושי, ובכלל זה לשוויון בתחומי העבודה, החינוך, ההשכלה, הבריאות, הדיור, איכות הסביבה והרווחה החברתית.

סעיף 6א זכות האישה על גופה

6א. לכל אישה זכות מלאה על גופה; אין בהוראת סעיף זה כדי להתיר איסורים שנקבעו בדין.

שירות בכוחות הביטחון

6ד. (א) לכל אישה המועמדת לשירות בכוחות הביטחון, או המשרתת בהם, זכות שווה לזכותו של האיש למלא כל תפקיד, או להיות מוצבת בכל תפקיד; לא יראו פגיעה בזכות זו אם הדבר מתחייב ממהותו או מאופיו של התפקיד.

(ב) בסעיף זה, "כוחות הביטחון" – צבא הגנה לישראל,

משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר וארגוני הביטחון האחרים של המדינה.

משפט משווה :

השוואה בין משפט עברי למשפט הישראלי :

למשפט העברי ולמשפט הישראלי ישנן גישות שונות בנוגע לחובת הגיוס לצה"ל . במהלך העבודה ראינו כי ישנם דברים רבים הדומים בין המשפט העברי למשפט הישראלי. המשפט הישראלי מבוסס על המשפט העברי, מכאן הדמיון הרב ביניהם. אך ישנו הבדל מהותיים מאוד בין המשפט הישראלי למשפט העברי.

במשפט העברי לבנות לא היה היתר להתגייס לצה"ל , אסור היה להם להשתתף בקרבות נגד האויב . בנות היו צריכות להלחם בשביל להתגייס גם אם היו לבושות בצניעות .

ואילו במשפט הישראלי כל אזרח אשר מגיע ל18 זכר ונקבה חובה עליו להתגייס .

במשפט העברי איש לא היה פטור מלצאת למלחמה , לעומת זאת , היום במשפט הישראלי יש אפשרות להוציא פטור .

סיכום:

עבודה זו היוותה בשבילי כחוויה לימודית, תחילה כשניגשתי אל העבודה ראיתי אותה כאתגר,

לא ידעתי איך לגשת אליה, איך אני אמצא מקורות שנוגעות לנושא, האם הנושא הוא נושא טוב,

האם יש מספיק חומר שנוגע לנושא, והשאלה הגדולה מכולן הייתה איך מתחילים?

בעבודתי התייחסתי ל2 גישות משפט שונות בעניין חובת הגיוס לצה"ל.

גישת המשפט העברי וגישת משפט הישראל.

מטרת עבודתי הייתה ללמוד עוד על חובת הגיוס לצה"ל ולהעמיק בנושא, לקרוא ולשמוע דעות שונות בנושא.

שמחתי מאוד להעמיק בנושא חובת הגיוס לצה"ל, נושא מגוון, רחב.

העשרתי את ידיעותיי הן מבחינת ההלכות והיחס המיוחד בגישת המשפט העברי והן

מבחינת חוקים, פסיקות ודרכי התמודדות עם מצבים אלו בישראל, פטור וכדומה.

ביבליוגרפיה :

משפט עברי :

תנ"ך :

(במדבר א, ג) (בבא בתרא ז ע"ב) (ויקרא י ט"ז) (משנה אבות ד, ה) (הלכות מלכים ה, א)

חקיקה :

חוק דחיית שירות ביטחון לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם (הוראת שעה),
התשס"א 2001.-

ספרות מחקר:

רמב"ם, משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פרק ה, הלכה יא.

(פסחים כח ע"ב)

פסיקה :

בג"צ 734/83 שיין נ' שר הביטחון ואח', פ"ד לח(3) 393

[4] בג"צ 24/01 עו"ד רסלר ואח' נ' כנסת ישראל ואח' (לא פורסם); ובהרחבה: בג"צ

3267/97 רובינשטיין ואח' נ' שר הביטחון, פ"ד נב(5) 481.

פרשות :

פרשת במדבר, תשס"ב, גיליון מס' 74

משפט ישראלי :

מאמרים :

נבו הוצאה לאור בע"מ nevo.co.il המאגר המשפטי הישראלי

הרב יעזר אריאל, חדשות סרוגים 22.02.14 20:22 כ"ב באדר א' תשעד

, www.court.gov.il

<http://din.plus/בגץ-675703-יערה-שטולברג-נגד-שר-הביטחון-החלט>

חקיקה :

חו בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון ואח', פ"ד מט(4) 94 (1995)

חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951 מעמד אישי ומשפחה – שיווי זכויות האישה

פסק דין :

יערה שטולברג נ' שר הביטחון

מובאות :

"שנמנענו שלא לערוץ ולא לפחוד מן האויבים ולא נברח מפניהם, אבל החובה עלינו להתגבר כנגדם ולהתחזק ולעמוד בפניהם... ונוהגת מצוה זו בזכרים, כי להם להלחם בזמן שישראל על אדמתם".

"במלחמת מצווה הכל יוצאין [למלחמה], אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה"

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל"

תלמוד לומר: 'לא תעמד על דם רעך'

הרמב"ם: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל".

"האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה?"